

JÄRFÄLLA KOMMUN

Polisen

Gemensam lokal lägesbild för Järfälla

September 2016

1. INLEDNING

Den här rapporten beskriver ett antal grundläggande fakta om Järfälla kommun som ska ligga till grund för en överenskommelse om samverkan mellan kommunen och polisen i Järfälla.

Sammanställningen innehåller en beskrivning av läget i kommundelarna och bygger tre huvudsakliga kunskapskällor: statistik över faktisk brottslighet i kommunen, kommuninvånarnas uppfattning som har inhämtats via medborgardialoger i samarbete mellan polis och kommun samt medarbetarnas bild av läget.

2. BAKGRUND - JÄRFÄLLA

I Järfälla bor per 31 december 2015 72 429 personer. Det är vanligt att dela in kommunen i fyra kommundelar: Kallhäll/Stäket, Jakobsberg, Viksjö respektive Barkarby/Skälby. Indelningen kommer att följa denna indelning.

Tabell 1. Folkmängd i kommundelarna i Järfälla

Område	Folkmängd ¹	Under 16 år	16-24 år	25-64	65+
Kallhäll/Stäket	14 507	18 %	10 %	53 %	19 %
Jakobsberg	27 653	19 %	11 %	52 %	18 %
Viksjö	15 633	22 %	11 %	47 %	19 %
Barkarby/Skälby	14 491	25 %	11 %	52 %	13 %
Hela Järfälla	72 429	21 %	11 %	51 %	17 %
Övriga Stockholms län	2 159 010	20 %	10 %	54 %	16 %

Jakobsberg är den med marginal största kommundelen, området har nästan dubbelt så många invånare som övriga kommundelar där man ligger runt 15 000 invånare. När det gäller ålder är det i första hand Barkarby/Skälby som avviker genom att ha en yngre befolkning än övriga kommundelar såväl i form av fler yngre som färre äldre. Jämfört med kommunerna i Stockholms län är åldersfördelningen i Järfälla relativt genomsnittlig, kommunen har något fler personer över 65 år jämfört med länet men skillnaderna är inte stora.

Nedanstående tabell beskriver kommundelarna i ett urval av strukturella variabler som beskriver områdenas socioekonomi. Kortfattat kan sägas att de södra kommundelarna Viksjö samt Barkarby/Skälby består av mer resursstarka personer med lägre andel med kort utbildning, högre medelinkomst och högre förvärvsintensitet. I synnerhet Jakobsberg har en avvikande profil relativt de övriga kommundelarna när det gäller att ha en svagare ställning socioekonomiskt sett.

¹ Folkmängd per 31 december 2015. Smärre fel kan uppstå på grund av sekretessbestämmelser kring statistiken.

Område	Andel med högst grund- skola ²	Medelinkomst kr/år ³	Förvärvsintensitet (20-64 år) ⁴	Andel med ek. bistånd ⁵
Kallhäll/Stäket	17 %	289 927 kr	80 %	3,8 %
Jakobsberg	21 %	252 337 kr	72 %	6,7 %
Viksjö	16 %	314 832 kr	83 %	2,0 %
Barkarby/Skälby	15 %	322 066 kr	84 %	1,9 %
Järfälla kommun	18 %	285 930 kr	78 %	4,3 %

Polisens nationella avdelning (NOA) publicerade i december 2015 en genomlysning av Sveriges alla bostadsområden ”Utsatta områden -sociala risker, kollektiv förmåga och oönskade händelser”.⁶

Det finns 53 områden i Sverige som i olika grad är utsatta både för allvarlig brottslighet och socioekonomiska faktorer. Av dessa områden är 15 att anse som särskilt utsatta. Brottsligheten i områdena kan yttra sig genom våldshandlingar, upplopp narkotikahandel och annan allvarlig brottslighet som påverkar de boende både direkt och indirekt.

Ett utsatt område är ett geografiskt avgränsat område som karaktäriseras av låg socioekonomisk status och kriminell påverkan på lokalsamhället. Ett utsatt område uppvisar en problematik som primärt kräver polisiär närvaro och polisiära insatser för att komma till rätta med existerande problem.

Järfälla har två områden som ses som utsatta områden. Dessa är Termovägen och Sångvägen.

Våldsbejakande extremism

Arbetet mot våldsbejakande extremism⁷ har på senare tid blivit mer aktuellt i kommunen. Kommunfullmäktige har antagit en handlingsplan och det finns en utpekad samordnare för insatser som ska förebygga extremism. Just nu skapas en struktur för hur kommunen och polisen ska samverka kring denna problematik.

Våldsbejakande islamistisk extremism

Järfälla har ett mindre antal individer med länknings till denna miljö boende i området. Området bedöms dock inte såvitt känt utgöra en arena för ideologisk motiverad brottslighet.

Autonom miljö

Finns inga kända brottsaktiva aktörer boende i området. Detsamma gäller även verksamhet och aktivitet.

Vit makt miljö

I området finns ett mindre antal individer som är boende i området men ingen av dessa är ledande aktivister inom miljön. I området finns ingen känd verksamhet eller aktivitet inom denna miljö.

² Högsta avslutade utbildning för personer i åldrarna 16-74 år i respektive område

³ Medelinkomst för personer 16 år eller äldre för år 2014.

⁴ Andel personer som förvärvsarbetar i den angivna åldersgruppen

⁵ Andel av befolkningen med ekonomiskt bistånd åldrarna 16 år och äldre 2013

⁶ <https://polisen.se/Global/www%20och%20Intrapolis/%C3%96vriga%20rapporter/Utsatta-omraden-sociala-risker-kollektiv-formaga-o-oonskade-handelser.pdf>

⁷ Med våldsbejakande extremism åsyftas tre ideologier: vänsterextremism, högerextremism och islamistisk extremism.

Sedan en tid tillbaka utsätts däremot individer ur den högerextrema ungdomsorganisationen "Nordisk ungdom", några målsägande har utsatts för skadegörelse, förtal och ofredande i anslutning till deras bostäder. Angreppen verkar vara politiskt motiverade.

3. TRYGGHETSRELATERAD BROTTSLIGHET I JÄRFÄLLA

Det finns brott som påverkar medborgarna mer andra. Statistiskt sett utgör stöldbrott den största andelen av samtliga brott som begås, men det innebär inte automatiskt att stöldbrotten är de brott som påverkar medborgarna mest. I nu aktuell lägesbild redovisas resonemang kring de brottstyper som påverkar människors trygghet i lokalsamhället. Nedanför redovisas de brottstyper som är i särskilt fokus för lägesbilden. Det innebär att stöldbrott inte hamnar i fokus trots att de till antalet utgör den största delen av brottsligheten i kommunen. Urvalet av brottstyper har gjorts med stöd av etablerad kunskap inom området, men också via samtal med kommuninvånare och personal.

Skadegörelse

Många former av skadegörelse förekommer. Det handlar framför allt om bilbränder, glaskross på förskolor/skolor, butikslokaler och busskurer samt klotter. Det är en brottstyp som av medborgarna bidrar starkt till den upplevda otryggheten, något som har beskrivits i den så kallade *broken windows*-teorin.

"Smash and grab"

Ett antal så kallade "smash and grab"-kupper, att ett fordon körs in i en butik och gärningsmännen sedan stjälar varor, har genomförts i Järfälla. Brottsstypen är ett medeltal uppmärksammat brott som skapar hög känsla av otrygghet och att kriminella har fritt spelutrymme. Ofta innebär brotten en stor ekonomisk skada för företaget. Även att ses som ett "häftigt" brott i de kriminella kretsarna.

Rån

Delar av kommunen har haft en ökning av antal anmälda butiksrån vilket bidrar till ökad otrygghet generellt. Beträffande personrån så går antalet anmälda brott lite upp och ner över åren men även med en ökning för 2015.

Inbrott

Bostadsinbrotten ligger inte på en högre nivå än genomsnittet i Stockholm. Det är dock ett brott som innebär en stor kränkning och som av naturliga skäl medborgarna uppfattar som viktigt att arbeta mot. Flera typer av gärningsmän är identifierade; lokala aktörer, missbrukare och hitresta ligor för ändamålet.

Narkotika

Mot bakgrund av de beslag som polisen gjort det senaste halvåret så kan slutsatsen dras att det finns god tillgång på narkotika, framförallt cannabis/hasch och kokain. I gruppen ungdomar är även narkotikaklassade tabletter vanligt. Bilden bekräftas också av statistik från minimaria lokalt. I det prioriterade området Termovägen förekommer en utbredd narkotikaproblematik med en öppen narkotikahandel och bruk av narkotika. Vad gäller Sångvägen, som också är ett prioriterat område, så sker narkotikahandeln mer dolt. Narkotikabrott är ett s.k. upptäcksbrott vilket talar för att mörkertalen är stora. Narkotikahandling är en del i en nedåtgående spiral i djup kriminalitet.

Insatser mot narkotika och alkohol bland unga har varit inriktningen för samarbetet mellan kommun och polis som tidigare har träffats, arbetet har följts upp och resultaten pekar på att färre ungdomar använder alkohol än tidigare medan narkotikan i större utsträckning kvarstår som ett problem.

Olovliga bosättningar

Olovliga bosättningar bidrar till otrygghet hos medborgarna – de bidrar till nedskräpning och kan i vissa fall även innebära miljöbrott. Vid medborgardialogerna har frustration över oförmågan att hantera situationen uttryckts och såväl polis som kommun har många propåer om bosättningarna. Det finns en upparbetad rutin för att motverka bosättningarna där kommunen, kronofogden och polisen involveras i insatserna.

Våld i offentlig miljö

Denna brottslighet har en stark anknytning till nöjeslivet i kombination med alkoholkonsumtion. Även samlingsplatser där alkohelpåverkade personer väntar på bussen eller tåget i exempelvis kollektivtrafiken räknas in i detta område. Brotten föregås oftast av en konflikt eller dispyt mellan unga män som ofta är påverkade av alkohol. När de inträffar drabbas främst unga män. Den absoluta huvuddelen av våld i offentlig miljö är av ringa fall eller av normalgraden.

Hot och otillåten påverkan

Hot förekommer såväl i spontan form som i organiserad form för att påverka personer i linje med egna intressen. Hot mot privatpersoner, myndigheter och näringsidkare för ekonomisk vinning eller territoriell kontroll (knutet till narkotikahandel) förekommer. Brottets karaktär gör att det finns anledning att tro att mörkertalet är betydande.

Sexuellt ofredande

Sexuella övergrepp påverkar den upplevda tryggheten framförallt bland kvinnor. I en nyligen genomförd undersökning i Järfälla konstateras att kvinnors upplevda trygghet har fallit kraftigt relativt tidigare år där männen i undersökningen uppger en mer blygsam tillbakagång.⁸ När det gäller statistiken över anmälningar om ofredande är det dock inte ett särskilt vanligt förekommande brott – även om kvinnor är något mer utsatta än män. Frågan har varit medialt uppmärksammas under en tid vilket kan bidra till att anmälningsbenägenheten också ökar.

4. LÄGET I KOMMUNDELARNA

När det gäller brottsligheten i kommundelarna kan man, som tidigare antytts, konstatera att stöldbrott dominerar statistiken sett till antalet anmälda brott. Det finns också mycket tydliga variationer i de olika kommundelarna när det gäller anmälda brott. Barkarby/Skälby och Jakobsberg har högst antal anmälda brott såväl i absoluta tal som i relation till folkmängden medan Viksjö har ett klart lägre antal anmälda brott. Det faktum att det finns omfattande handel i de två förstnämnda kommundelarna innebär att brottslighet som stölder och trafikrelaterade incidenter driver upp siffrorna. I Jakobsberg förekommer dessutom en del narkotikarelaterade anmälningar.

⁸ SCB Medborgarundersökning 2016.

När det gäller kommuninvånarnas bild finns det vissa utmaningar som är gemensamma för alla kommundelarna. Det gäller den fysiska miljön men också vad som skapar trygghet. Gällande den fysiska miljön påtalas vikten av ansning av buskar och träd samt fungerande belysning, framförallt i anslutning till gångbanor och gångtunnlar. Mörka platser uppfattas som otrygga, i synnerhet kvälls- och nattetid. Även ensliga platser nämns som särskilt otrygga. Media i olika former har en stark påverkan på medborgaren och kan i viss mån bidra till otryggheten genom sin rapportering.

Annat som skapar trygghet är närvaro av ansvarstagande vuxna. Allt ifrån trygghetsvårdar och nattvandrare till väktare, ordningsvakter och poliser. Grannsamverkan i strukturerad och icke strukturerad form samt god personkännedom i sitt närområde skapar trygghet genom att man bygger upp en *kollektiv förmåga* att gemensamt ta ansvar för närområdet.⁹ Möjlighet till ytterligare kameraövervakning är önskvärt av många. Fritidsgårdarnas uppdrag och funktion är också en trygghetsfaktor för kommunmedborgarna.

I nedanstående avsnitt beskrivs läget i de olika kommundelarna. Sammanställningen grundar sig inte minst på medborgardialogerna som genomförts på olika platser.

4.1. Jakobsberg

I Jakobsberg upplevs framför allt busstationen och tunneln som otrygga platser att vara på, inte minst på kvällen. Brottslighet såsom narkotikahandel och bruk, rån och hot sker på platsen. Delvis är det kopplat till ungdomsgrupperingar som rör sig kvällstid i området. Man upplever även otrygghet med anledning av de missbrukare som vistas framför allt i Riddarparken. I perioder rör sig även blottare i området vilket starkt bidrar till en upplevd otrygghet.

När det gäller narkotikabrott kan dessa enligt polisens underrättelseinformation knytas till nätverksliknande gäng som har sin bas i området. Narkotikahandeln görs ofta upp i/runt Jakobsberg centrum. De näringsidkare som är verksamma i centrum utsätts för brott i form av stölder, men även av annan mer dold brottslighet, såsom utpressningar och hot. Mörkertalen kring detta antas vara stora. I mindre utsträckning sker krogrelaterad brottslighet.

Sångvägen, som har pekats ut som ett utsatt område i en nationell kartläggning som polisen har genomfört, ligger i Jakobsberg. Det sker öppen narkotikahandel främst i portar i området. De kriminella som bor i området har ett stort våldskapital och är försiktiga med att begå våldsbrott i det egna området men agerar i närområdet.

Söderhöjden är ett område som tidigare drabbats av s.k. social oro.¹⁰ Medborgarna uppfattar Söderhöjden som ett otryggt område mycket kopplat till tillgången på narkotika i området. Det är inte ansett som ett utsatt område men det är av största vikt att fortsätta samverka kring Söderhöjden för att främja en positiv utveckling, inte minst eftersom det finns tecken på att rekrytering till kriminella nätverk sker bland

⁹ Samverkan mot social oro, Metodhandbok, Jesper Lindholm <http://polisen.azurewebsites.net/wp-content/uploads/2013/07/131023-manne-gerell-kollektiv-formaga.pdf>

¹⁰ För ytterligare information se polisens metodhandbok: <https://polisen.azurewebsites.net/index.php/start/>

ungdomarna i området. Statistik från Brandkåren Attunda pekar också på att bränder utomhus samt bilbränder är relativt vanliga på Söderhöjden (liksom i centrala Jakobsberg generellt) vilket kan vara ytterligare en indikation på en misstro riktad mot samhället. Det bör dock framhållas att det inte har funnits några förekomster av social oro på senaste tiden på Söderhöjden. Flertalet insatser av polis, kommun, föreningar och det allmännyttiga bostadsbolaget Järfällahus upplevs ha bidragit positivt till situationen.

Statistiken över anmälda brott för Jakobsberg visar inte på några generella avvikelser. En viss ökning när det gäller sexuella ofredanden och personrån noteras.

4.2. Kallhäll/Stäket

Kallhäll har under det senaste året drabbats av många butiksrån. Detta i kombination med skadegörelse på fönsterrutor i Kallhäll centrum har skapat en otrygghet för företagare och boende. Det förekommer utpressningssituationer där ungdomar/unga vuxna tvingas begå brottslig verksamhet såsom ex. rån eller stölder. Även så kallade *bötningar*¹¹ är inte helt ovanligt, problemet kan kopplas till ett lokalt kriminellt nätverk där flera av aktörerna bor i området.

I Kallhäll ligger även Termovägen, det andra området i Järfälla kommun som beskrivs som ett utsatt område av polisen, där en stark otrygghet råder mycket på grund av en utbredd narkotikahandel i bostadsområdet. Det är även mycket ungdomsgrupperingar som rör sig i området. På Termovägen upplever man även en problematik med biltrafik på gångvägar och smällare.

Kallhällsparken uppfattas som mörk och folktom kvällstid – detta skapar otrygghet. I perioder har Kallhäll även drabbats av blottare som bidrar till otrygghet.

Statistiken över anmälda brott visar en viss ökning av rån och sexuella ofredanden samt en minskning av hot, misshandel utomhus och cykelstölder.

4.3. Viksjö

I Viksjö upplevs det vara mycket ungdomsgrupperingar i centrum som skapar otrygghet. Dessa ungdomar är ofta något yngre och betraktas inte som särskilt organiserade. Man upplever att problemen i stor utsträckning är motorrelaterade. Det körs mopeder och MC på gångvägar, man kör för fort, stjal bensin/diesel genom tankborrningar, bilbränder etc.

Brott kopplade till fordon (skadegörelse och tillgrepp) är något vanligare i Viksjö än i andra kommundelar bl.a. sågs under 2015 en ökning av antalet anmälda brott gällande stöld av diesel eller bensin från fordon. I övrigt kan en viss ökning av misshandel utomhus och skadegörelse i området noteras, medan bostadsinbrotten minskat

¹¹ Definition av bötning är enligt Brottsförebyggande rådet ”Bestraffning för en påhittade eller upplevd felaktighet, som i många fall framstår som bagatellartad” (vanligen är summan mellan 500-2000 kr)”

4.4. Barkarby/Skälby

Det faktum att Barkarby har en omfattande externhandelsplats innebär att stöldbrott är vanligt förekommande. I takt med att Barkarbystaden byggs ut kommer området att kompletteras med närliggande bebyggelse och två tunnelbanestationer. Tidigare forskning visar att områdena kring tunnelbanestationerna har en förhöjd förekomst när det gäller begångna brott varför det är viktigt att följa arbetet med att utforma området för att så långt möjligt se till att inte skapa platser som lämpar sig för brott.

Barkarby och Skälby är områden som avviker från övriga kommundelar genom att det inte beskrivs vara utsatt för oro i form av personer som uppehåller sig på platsen. Brottsligheten som anmäls kretsar i stor utsträckning kring handelsplatsen på olika sätt och bedöms inte bidra till otrygghet i någon större omfattning. En viss ökning av personrån, stölder ur fordon samt cykelstölder kan noteras.

5. SLUTSATSER

En återkommande faktor i sammanställningen ovan har varit ungdomars inblandning kopplat till otrygghet i flera avseenden: dels kan grupper av ungdomar skapa otrygghetskänslor i det offentliga rummet, dels förekommer rapporter om att ungdomar rekryteras av kriminella nätverk för att delta i narkotikaförsäljning och annan brottslig verksamhet. Ungdomar är också generellt sett mer utsatta för brott när det gäller de flesta brott som riktar sig mot person.¹²

Otryggheten är inte jämnt fördelad över olika platser i kommunen, i dialogerna med kommuninvånare har några platser pekats ut som särskilt otrygga: i Jakobsberg framstår Jakobsbergs centrum och specifikt området i och kring bussterminalen som otryggt. I Kallhäll har i synnerhet Termovägen och Kallhällsparken identifierats. I mindre utsträckning anges också Söderhöjden och Kallhälls centrum som otrygga platser men detta främst av personer som inte bor på platsen själva.

För närvarande genomförs ett antal olika insatser som kan sägas vara inriktade på trygghet i det offentliga rummet i Järfälla. Det finns nattvandrarverksamhet, trygghetsvårdar, fältarbetare som alla syftar till att skapa en närvaro av ansvarstagande vuxna på allmänna platser. Också fritidsgårdarnas insatser riktas in på att erbjuda attraktiva alternativ till att hänga på stan för ungdomar i olika åldrar. Även polisen ser kontaktskapande med ungdomar som ett viktigt uppdrag i det brottsförebyggande arbetet. Gruppen ungdomar är även en prioriterad grupp för de förebyggande insatser som kommunen genomför i olika sammanhang.

¹² Utsatthet i olika grupper i befolkningen för olika typer av brott mot enskild person 2005–2014. Hämtad från Brottsförebyggande rådets webbplats 2016-09-04.